

Милева ВУЈОШЕВИЋ*

БАРОК – СТИЛ ЖИВЉЕЊА СТАРОДРЕВНОГ КОТОРА КРОЗ САЧУВАНИ ЕНТЕРИЈЕР И ЕКСПОНАТЕ У ПАЛАТИ ГРГУРИНА

УВОД

Послије катастрофалног земљотреса 1667. године у Боки Которској, а самим тим и у урбаном Котору, јавља се умјетнички стил – барок, који је био препознатљив кроз градитељство, односно архитектуру, сликарство, скулптуру, сребро, намјештај и текстил. Тај велики стил Европе код нас траје „још током цијелог 17. и 18. вијека и присутан је скоро у свим поморским насељима. У самом Котору су, заправо, у средњем вијеку били доминантни романика и готика, два друга исто глобална европска стила, али земљотреси су оставили више или мање тешких ожиљака на романичким палатама и црквама, док је крхка готика скоро сасвим ишчезла”.¹

У урбаном сједишту Котора налази се Трг Бокељске морнарице, раније Пјаца Гргурина, облика ћириличног слова „Г”. Главни архитектонско-урбанистички печат овом тргу даје барокна палата Гргурина, у којој се данас налази Поморски музеј Црне Горе, који чува и презентира богату културну-историјску баштину кроз лепезу изложених музејских експоната. Циљ овог рада је анализа културног наслеђа, одлика барока, које красе палату Гргурина.

Рад ће обухватити сегмент културног наслеђа кроз архитектонске елементе, као и експонате који красе ентеријер у овом ба-

---

* Поморски музеј, Котор

¹ Милош Милошевић, *Барок као начин живљења*, Годишњак Поморског музеја у Котору, XXXIX–XL/1991–1992, Котор, стр. 15.

рокном простору. У UNESCO-вом Котору, током вјекова, смјењивале су се цивилизације остављајући видног трага на пољу културне баштине, покретног и непокретног културног блага које треба сачувати, презентовати и валоризовати.

У том правцу богати барокни ентеријер се на најбољи начин презентира и валоризује у једној од најзначајнијих институција на културној мапи Црне Горе, у палати Гргурина, у којој се визуелно могу доживјети умјетнички стилови минулих епоха.

БАРОКНА АРХИТЕКТУРА

Барокна палата Гргурина припадала је племићкој породици која се у 18. вијеку доселила из Истре у Котор. До Првог свјетског рата палата је била средиште градског поглаварства, а од 1938. године, налази се музеј Бокељске морнарице. Године 1949, зграду је преузело Министарство поморства, коју је, захваљујући министру Вицку Крстуловићу и архитекти Лују Матејану, реконструисало и адаптирало за потребе излагања обогатених збирки. Као такав, Музеј је свечано био отворен 10. 09. 1952. године.

Сл. 1. Хол Поморског музеја Црне Горе, Котор, палата Гргурина, XVII вијек

Палата је грађена у зрелом барокном стилу, са фасадом на којој доминирају камени балкони са балустрадама на првом и другом спрату и централно груписаним порталима и прозорима. Посебно је интересантан оригинално сачувани распоред просторија на спратовима, по принципу преузетим из Венеције, који гласи: „La casa d'un paron – quattro stanze ed un salon” (кућа једног господара има четири собе и један салон).²

Кроз барокна врата палате Гргурина улази се у хол (Слика 1), у коме доминирају унутрашња два прозора испод којих се налазе камене клупе урађене од корчуланског камена и барокно украшене.

² Јован Мартиновић, *Барокна палата Гргурина у Котору*, Годишњак Поморског музеја у Котору, XXXIX–XL/1991–1992.

Унутрашња врата према првом спрату су такође урађена од исклесаног корчуланског камена, у чијем врху је камена лепеза изнад које се налази лијепо украшени барокни цвјетни рељеф.

Лијеп примјер одлике зрелог барока најбоље се може видјети на умиваонику који заузима централно мјесто на тераси палате (сл. 2). Умиваоник је у облику шкољке, урађен такође од корчуланског камена и на њему се налази писани траг: „Палату је саградио племић Марко Гргурина а његови иницијали МГ се налазе на барокном умиваонику на тераси иза палате Гргурина”.³

Сл. 2. Умиваоник на тераси палате Гргурина

БАРОКНО СЛИКАРСТВО

Барокно сликарство Боке, а самим тим и Котора, огледа се кроз портрете славних и признатих помораца. Барокни портрети данас красе зидове палате Гргурина.

Барок се као стил у умјетности на нашем Приморју протеже кроз читав 17. и 18. вијек у доба владавине Венеције над овим просторима. О ликовној анализи и стилској припадности портрета с краја 17. и 18. вијека може се говорити у контексту прихватања умјетности развијених земаља Запада, а у Боки кроз развијене прекоморске центре, нарочито кроз прве сусједи Италијане. „Оно што карактерише сликарски поступак при сликању барокних портрета је лако, опуштено наношење боје, колористичко богатство и шароликост, гипкост и лакоћа при сликању китњастих материјала одијела или драперија у позадини, етеричност насликане фигуре. Позерство као вид наглашеног испољавања самодопадљивости бит-

³ Јован Мартиновић, *Барокна палата Гргурина у Котору*, Годишњак Поморског музеја у Котору, XXXIX-XL/1991-1992.

Сл. 3. Капетан Крсто Чорко,
XVII вијек

Сл. 4. Кап. Петар Желалић,
XVII вијек

на је одлика барокног портрета. Она је оличена у сликању богатих барокних костима са раскошним наборима, бијелих чипкастих кошуља, перика, ордења, сјајног оружја и накита”.⁴

Један од љепших барокних портрета у Поморском музеју је портрет капетана Крста Чорка, насликан у другој половини 17. вијека, уљем на платну (Сл. 3). Капетан Крсто Чорко приказан је у стојећем ставу, на глави има перику, одјевен је у барокни костим, полудуги зелени капут испод којег је барокни прслук декорисан флорално, закопчан ситним дугмадима. Богати набори чипке око врата и руку додатни су барокни декор. Лијевом руком наслоњен је на барокну конзолу на којој се налази наутички шестар и атлас, пред којим је постављен компас у дрвеној кутији.

Барокни портрет капетана Петра Желалића, уље на платну, урађен је 1760. године (Сл. 4). У стојећој фигури до појаса приказан је Петар Желалић, а његово лице „приказано је пластично као и код осталих барокних портрета без назнаке унутрашњег стања

⁴ Радојка Јанићијевић, *Портрети из фонда Поморског музеја Црне Горе – Кошор*, Годишњак Поморског музеја у Котору, L/2002, стр. 131.

Сл. 5. Кап. Јозо Луковић,
XVIII вијек

Сл. 6. Капетан
Марко Ивановић

портретисаног.⁵ Одјевен је у бијели полудуги капутић, који је опточен барокним златним ширитима. Испод горњег капутића још је декоративни прслук такође опточен барокним широким златним тракама, као и посребреним барокним дугмадима.

Један од најљепших и најинтересантнијих портета са етнографског гледишта је портрет кап. Јоза Луковића, уље на платну, насликан крајем 18. вијека (Сл. 5). То је и један од најљепших колористичких портрета јер је Луковић насликан до појаса у барокној бокељској народној ношњи са ружом у десној руци. „Сликањем богатог украса ношње, златних кита, дугмади, ширита и поруба опшивених златним гајтанима на прсима и око руку, сликар је постигао најизразитије колористичке ефекте”. Веома интересантан детаљ на портрету је то да „на лијевом уху капетан Јозо Луковић има барокну минђушу са бисером, коју су бокељски капетани носили све до почетка 19. вијека”.⁶

⁵ Радојка Јанићијевић, *Портрети из фонда Поморског музеја Црне Горе – Котор*, Годишњак Поморског музеја у Котору, L/2002, стр. 135.

⁶ Дон Нико Луковић, *Једна занимљива галерија портрета поморских капетана*, Годишњак Поморског музеја у Котору, XVI/1968, стр. 232–233.

Портрет је постављен, на веома тамну, готово црну позадину без детаља и било каквог декора.

Академски сликар Мато Ђурановић насликао је портрет капетана Марка Ивановића (Сл. 6), који је познат по томе што је одиграо значајну улогу у бици код Патраса, 1751. године. Капетан Марко Ивановић насликан је у попрсју и његове оштре црте лица у полупрофилу одају млађег човјека танких зашиљених, бркова и полуђуге зализане косе која му пада иза уха. На портрету је дирљива одјећа, посебно бијела кошуља преко које се види црвени баршунести полудуги капут украшен са лијеве стране златним барокним гајтанима, а са десне златним дугмадима.

Капетан Петрар Сmekја, који је родом из Пераста, насликан је у бароконој одјећи на којој доминира бијела чипкаста кошуља богато декорисана око врата и, која пада раскошно до половине груди. На рукавима, испод широких манжетни такође је видљива барокна богата чипкаста декорација. Овај барокни портрет употпуњен је моделом наве „Leon Coronato”, композиција која нас упућује на историјску чињеницу успостављања трговачко-поморских веза између Јадранског и Балтичког мора, 1736. године.

Најпознатији сликар барокног периода у Боки Которској је надасве познати и признати Трипо Кокоља, који се најбоље репрезентовао композицијом од 68 слика које красе свод цркве Госпа од Скрпјела на отоку испред Пераста. Међутим не тако познати сликари барокног доба били су Антун Мазаровић, који је насликао породицу Грубаш из Пераста, као и Александро Лонги (1733–1813), који је израдио „два портрета бискупа Антуна Луковића у збирци жупске цркве на Прчању, док се његов мање познати сљедбеник, Петар Мартини, потписао на портрету кап. Јосипа Бронзе, који се чува у завичајном музеју у Перасту”.⁷

Не мање значајан од Трипа Кокоља је и Димитрије Даскал чија се сликарска дјелатност „може пратити у периоду од 1687. године, тј. од потписа на икони Богородице са Кристом и арханђелима која се налази у цркви св. Петра и Павла у Рисну, па до 1718. го-

⁷ Рајко Вујичић, *О неким карактеристикама барока у ликовима умјетностима Боке Которске*, Годишњак Поморског музеја у Котору, XXXIX–XL, 1991–92, стр. 21.

дине, када завршава осликавање цркве св. Никола у Пелинову (Горњи Грбаљ)”⁸.

Од домаћих зоографа који су такође веома важни у домену барокног сликарства су иконописци Димитријевић и Рафаиловић, који су кроз шест генерација дјеловали у Боки Которској и сусједним областима од 17. до 19. вијека.

АМБИЈЕНТАЛНЕ ЦЈЕЛИНЕ БАРОКНОГ ДОБА

Нагло богаћење бокелских капетана у поморској привреди условило је да мала мјеста у Боки добију статус насеља и општина. Отпочело је грађење предивних палата, цркава, китњастих звоника. У вријеме барока, кроз читав 17. и 18. вијек, самосвјесни појединци наглашавају индивидуалност понашањем у кући и на плочнику свог града, посебним начином живота, стилем који карактерише уживање у раскошном амбијенту, стилском намјештају и са укусом рађеним употребним стварима.

Љепота живљења у Поморском музеју Црне Горе Котор огледа се кроз капетанске салоне породица Ивелић из Рисна и Флорио из Прчања.

Салон породице Ивелић из Рисна (Сл. 7) краси намјештај с почетка XIX вијека. Оригиналноост салона огледа се кроз детаље на намјештају који карактеришу период малог барока.

Сл. 7. Салон породице Ивелић, XIX вијек

Централно мјесто заузима стилско огледало које се завршава мирном и китњастом барокном декорацијом. Такође, сједало које се зове канабе и столице имају при врху наслона мирне украсе који карактеришу период малог барока.

Салон породице Флорио (Сл. 8) краси намјештај од лимуновог фурнира, „венедијанским” огледалом, оригиналне завјесе из XVIII вијека и слике једрењака породице Визин Флорио.

⁸ Јасминка Гргуревић, *Разлике у умјетничком приказу два сликара Боке из времена барока*, Годишњак Поморског музеја у Котору, XXXIX–XL, 1991–92, стр. 39.

Барокно огледало заједно са столом – барокном ђотолом (зидним столом) који је украшен са четири стилизоване ноге, на коме се налазе два барокна свијећњака од Мурано стакла. Фјорентина – барокна лампа на уље, са прибором који је служио за паљење и резање фитиља, најбоље свједочи колико су кап. породице у Боки цијениле китњасти стил барока. Самом салону свечану ноту дају барокне завјесе које су састављене из два дијела из горњег, који се завршавао китњастим украсом и бочног, који се спушта до пода а везивао се барокном траком, све у циљу да кроз прозор буде више свјетлости. Салон породице Флорио смјештен је на првом спрату Поморског музеја, а сама просторија одликује се оригиналним подом из 18. вијека – интарзија.

Сл. 8. Салон породице Флорио, XVIII вијек

Сл. 9. Руска царица Катарина II

Зидови капетанских салона били су украшени и барокним портретима. Тако у салону породице Ивелић, који је смјештен такође на првом спрату Музеја, посебну ноту дају два царска барокна портрета руских царица, Катарине II (Сл. 9) и Јелисавете Петрове. „Пуно тијело сакрива раскошна царска хаљина декорисана богатом барокним воланима од прозирног материјала, а преко хаљине пребачен је огртач порубљен и оивичен крзном. С десног рамена према струку хаљине пада тамнозелена трака. Материјал тканине барокно је дезениран у флоралним мотивима”.⁹

⁹ Радојка Јанићијевић, *Портрети из фонда Поморског музеја Црне Горе – Котор*. Годишњак Поморског музеја у Котору, L/2002, стр. 142.

Портрет руске царице Јелисавете Петрове насликан је кроз богато декорисану хаљину обрубљену драгим камењем на грудима. Хаљина је барокно набрана са лијеве стране, а сама Јелисавета насликана је у стојећем ставу.

Поред портрета руских царица, веома лијеп је портрет грофа Симеона Ивелића, насликаног у парадној униформи са богатим барокним златним ширитима и кићанком која пада са лијевог рамена. Испод црвене крагне вире богати набори бијеле барокне чипкасте кошуље чврсто стегнуте око врата.

Веома риједак примјерак барокног намјештаја је и секретер, креденац из 18. вијека (Сл. 10), који је припадало породици Трипковић из Доброте. Данас овај секретер краси Етнографско одјељење Поморског музеја. Уздигнут од пода на четири стилизоване ноге са три ладице изнад којих је плоча на којој се могло писати. Испод плоче која може да се покреће налазе се ладице, тј. тајни претинци у којима су се чувала писма, накит и документа. Изнад доњег дијела секретера је горњи дио, на коме доминирају двоје врата, која су са предње стране украшена огледалима. Отварањем врата

Сл. 10. Секретер, XVIII вијек

у горњем дијелу налазе се претинци за флаше и већа документа. Горњи дио при врху украшен је барокно стилизованим флоралним елементима. Фурнир овог барокног комада намјештаја урађен је од кавкаског ораха. По предањима, овако вриједних експоната, као што је секретер, у Боки Которској постоји свега пет комада.

Потреба човјека да мјери вријеме толико је стара колико и његово искуство стечено сазнањем да је све што га окружује подложно мјени пролазности, нарастању и поновном рађању. Прве писане податке о сатовима у кућној употреби налазимо у дубровачким списима, који датирају из 1562. године.

Сл. 11. Француски сат, XVIII вијек

ски сат” (Сл. 11). Тако вриједан експонат, који је добијен од породице Лазари из Прчања, говори нам о љепоти барокног стила исказаног кроз експонат који се зове мјерач времена.

У Поморском музеју Црне Горе у Котору, постоји збирка старих сатова из различитих периода и различитих стилова. Током 18. вијека, у Енглеској се почиње израђивати тип стојећег сата китњасто украшеног, обојаног златним бојама, заштићен под стакленим звоном које је урађено у једном комаду а познат под називом „француски сат”

БАРОКНИ КОСТИМ

Барок као стил умијећа оставио је видан траг у текстилу и ношњи Боке Которске. Један од тих видних трагова је и траг барока у женској народној ношњи из Доброте. „У *народу* постоји предање да је ова ношња постојала још од 16. вијека. Њу су Бокељи донијели са запада, из Шпаније или Италије у оно доба када су обављали *живу џировину по Средоземљу*”.¹⁰

Посебно мјесто у барокном костиму заузимала је добротска чипка. „У которским документима, термин „*reticella*” као назив овог веза сусрећемо први пут 1573. године. Млетачко тржиште тканине већ у 16. вијеку, а посебно током 17. вијека, укључује за своје потребе и производе которских чипкарица и везиља. На међународној изложби у Бечу, 1910. године, међу бројним производима из разних крајева Аустроугарске царевине праву сензацију изазвала је „цацара” капа од бијеле теле са рекамом, која је била више вјекова саставни дио женске добротске ношње”.¹¹

У средњем вијеку, од Ирана и Сирије до далеке Ирске, жена опрема тканинама кућу и породицу. Па каткад се у високом ткању ткалачки занат издваја у мушку цеховску радиност, у женским ру-

¹⁰ Милева Вујошевић, *Елементи барока у женској народној ношњи Доброте*, Годишњак Поморског музеја у Котору, XLIII–XLVI/1995–1998., стр. 273.

¹¹ Каталог, Которски Занати минулих епоха, Пловдив 1999, стр. 6.

кама остаје ситан посао с иглицом и, досљедно томе, оне профињене вјештине које се из овог примарног ерголошког захвата развијају све до појаве праве чипке, чију појаву данас наука о текстилу сматра највишим дометом у производњи текстила уопште.

Најљепши примјерци добротске чипке сачувани су у збирци цркве св. Еустахија у Доброти. Збирка обухвата стилски развој бијелог текстилног декора од 16. вијека до средине 19. вијека. Највећи број предмета

Сл. 12. Добротска чипка

носи својеврстан украс у тзв. добротском везу. По техници и стилу добротски вез представља у развоју бијелог декора онај први корак који у одвајању расплета и веза доводи до ренесансне чипке, израђене иглом. Шивени бод доводи до скупоцјених чипака које у ренесансном и барокном костиму чине особит прибор. Бокељске чипкарице су познавале све начине технике, па и најквалитетније чипке у обе технике, оне шиване на иглу и оне на батићу.¹² (Сл. 12)

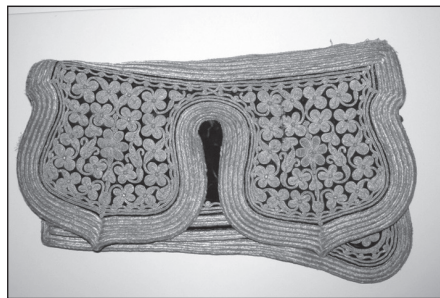
Веома је интересантан податак да се у Поморском музеју налази ношња (Сл. 13) у којој се вјенчала последња Добројка, Ана Андрић, 1849. године. Овај експонат нам говори колико се цијенила ова живописна барокна ношња која се преносила са кољена на кољено да би на крају нашла своје право мјесто у институцији која чува и презентира културно благо које је доступно свима онима који посјете камену старинску дворану – Котор и барокну палату Гргурина.

Посебно мјесто међу везовима заузима и златовез, који својом златном нити на платненој, сомотској или свиленој подлози представља високи умјетнички домет. У Боки Которској, овај вез доживљава свој прави успон крајем 17. и почетком 18. вијека, тј. у доба

¹² Маријана Гушић, *Добротска чипка*, Монографија КОТОР, Загреб 1970, стр. 141.

Сл. 13. Женска народна ношња из Доброте

Сл. 14. Ђемер, мушка добротска народна ношња

бротске ношње. Марама спичанске ношње, коју карактеришу барокни флорални елементи, указују нам да се овај вез радио не само у племићким кућама већ и у домовима градских породица.

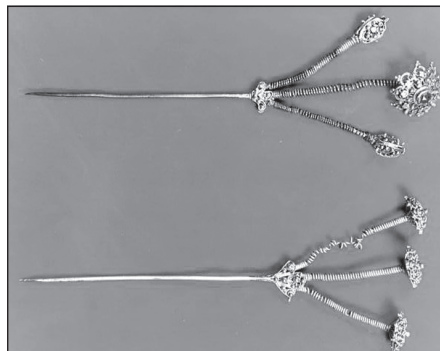
барока. Мотиви златовеза били су разноврсни: у виду богатих барокних флоралних елемената, листова, стилизованих или натуралистичких плодова, цвјетова у виду букета, зумбула, ружица. Веома чести мотиви били су чемпреси, разграната стабла, плодови жира, грозда или класа. Посебно мјесто је барокни златовез у Поморском музеју нашао на платненом ђемеру мушке добротске ношње (Сл. 14), као и на тоболцима женске и мушке до-

БАРОКНИ НАКИТ

Добротску ношњу украшавао је и лијеп барокни накит првенствено прављен од метала. „Метал у бароку карактерише широко и полетно украшавање, смјеле и наглашене контуре, сложено поигравање форме и декорације. Двадесетих и тридесетих година 17. вијека, доминира цвјетно лиснати стил познат под називом *cosse-dede pois*, кога карактерише облик расцвјетаних латица. Сребрни цвијет барокног стила, направљен од пет спиралних кругова, као

и сребрни чешаљ лијепе израде који подсјећа на чешаљ младих Шпањолки, били су саставни дио ношње. Цвијет направљен од бијелих или црвених латица, инколаних златним тучком од жуте траке, био је украс у коси младе Добројке.¹³

Посебно мјесто у украшавању главе, односно пунђе, у вријеме барока имале су игле трепетаљке. „Трепетаљке су такође

Сл. 15. Трепетаљке

укоснице, чија је игла нешто дужа, 15–20 см, а на њу се наставља спирално навијена жица на коју су спојени цвјетови: разлистани, у пупољцима, цвијет са цијелом стабљиком и листовима”.¹⁴

Жене из Доброте веома су цијениле и радо носиле колајне, тј. огрлице. Колајна је „рађена у сребру са позлатом. На ланчићу од сребра надовезује се 25 малих лоптица, филигрански рад, које су повезане алкицама, на крају тог низа поново је ланчић на којему је копча”.¹⁵

Мушки накит у Боки огледао се у брошевима, ланцима за сат, цвијету за капу, дугмадима за манжетну и прстењима. Посебно мјесто у мушком накиту имао је барокни ланац за сат. „Ланац за сат је масивних димензија рађен у сребру. Један дио, половина дужине, урађена је од уплетене сребрне жице у виду гајтана на који се надовезују ливена и гранулирана дугмад, пуца, и примерци украсног камења. Један крај се закопчава за барокну одјећу на рамену, а о другом крају је окачен сат који се стављао за појас, тако да је ланац висио преко цијелих груди”.¹⁶

Ови лијепи примјерци накита красе витрине етнографског одјељења, плијенећи својом љепотом израде и изгледа очи многобројних посјетилаца Поморског музеја.

¹³ М. Вујошевић, *Елементи барока у женској народној ношњи Доброје*, Годишњак Поморског музеја у Котору, XLIII–XLVI/1995–1998, стр. 275.

¹⁴ Јелена Караџић, *Накит у етнографској збирци Поморског музеја у Кошору*, Годишњак Поморског музеја у Котору, XLVII–XLIX/1999–2001, стр. 240.

¹⁵ Исто, стр. 242.

¹⁶ Исто, стр. 242.

На основу архивских података, последња жена која се бавила израдом барокног веза на старински начин (израђивала је у боду приплете капице „цацаре“) била је Добројка, 75-годишња Њезе (Агнеза), удова Божа Дабиновића¹⁷.

Последња жена која је обукла барокну ношњу била је „Ана Филипова Андрић, која се у њој вјенчала 1849. године. Од овог времена ношња све више ишчезава у Доброти“¹⁸.

Познати мајстори који су израђивали накит, који се огледао кроз украсне ћесе за муницију, били су которски мајстори Митар Петров и Иво Буронић. Своја имена ови барокни мајстори урезивали су у своја дјела као трајни документ, који свједочи о прецизности и љепоти умијећа которских занатлија.

БАРОКНЕ ШКРИЊЕ

Драгоцјени комади накита који су израђивани у которским занатским радионицама, као и живописне народне ношње из Доброте, чувале су се у лијепим барокним шкрињама. У Поморском музеју налази се једна лијепа збирка приморских шкриња, које се мо-

Сл. 16. Дјевојачка шкриња за мираз

гу пратити кроз романички, готички и барокни стил. Главна техника израде био је дуборез, док су мотиви били флорални и фигурални, као што су чемпреси, вазе са цвијећем, валовита лоза и стилизована птица. Најљепши примјер барокне шкриње која се налази у Поморском музеју је дјевојачка шкриња за мираз. „Шкриња је израђена од ораховине са равним поклопцем, резбарена само на предњој страни. Шкриња је подигнута на четири ногара од којих су два предња у виду стилизованих шапа, док су задњи равног облика. Предња страна је у орнаментима. Централно мјесто заузимају чемпреси, затим стилизоване вазе са цвијећем и при самом врху, код отвора, смјештене су двије птице које нај-

гу пратити кроз романички, готички и барокни стил. Главна техника израде био је дуборез, док су мотиви били флорални и фигурални, као што су чемпреси, вазе са цвијећем, валовита лоза и стилизована птица. Најљепши примјер барокне шкриње која се налази у Поморском музеју је дјевојачка шкриња за

¹⁷ Антун Томић, *Доброја и њене кључне хисторијске и културне карактеристике*, Годишњак Поморског музеја у Котору, LII, стр. 217.

¹⁸ Исто, стр. 213.

вјероватније представљају мотив славуја. Сви мотиви су fino и плитко изрезбарени”.¹⁹ (Сл. 16)

Уз овако лијеп и вриједан експонат, постоји и питка прича за посјетиоце да је постојао обичај, у предграђу града Котора, у селу Муо, да је приликом изношења дјевојачке шкриње за мираз из њене куће један од мушкараца разбијао флашу о ивици шкриње и том приликом говорио: „Када се од ових комадића флаше направи поново флаша, тада се и ова шкриња вратила у овај дом”. Изговорене ријечи су имале симболично значење, тј. да се млада и њено рухо никада не врате, да не дође до раставе, јер је од слупане флаше тешко направити нову, исту.

Богата лепеза барокних експоната, који су нашли своје право мјесто у барокној палати, посјетиоцима ове значајне институције пружа прилику да се боље и квалитетније упознају са стилем који је био значајан за урбани Котор – стилем барока.

На основу докумената из Историјског архива Котор, у вези са датумом 20. април 1445. године спомиње се радионица которског златара Марина Адамова, а документ од 14. маја 1498. године говори о златару Трипуну, који посједује радионицу у својој кући. О барокном периоду и радионицама тога доба говори запис од 21. децембра 1810. године гдје се помиње мајстор Луиђи Пауличичи и његова радионица смјештена у близини катедрале св. Трипуна.

Радионице су се налазиле у стародневном Котору у линији од Гурдића до Шкурде а сама улица се звала Занатска улица. Оне су се налазиле у приземљу камених кућа са вратима и прозором у облику слова Г, тако да је прозор био полукружан са каменим наслоном који је служио за комуникацију мајстора и муштерије.

Данас је, нажалост, Занатска улица изгубила своју функцију а било би веома добро и корисно да се врати сјај старих заната кроз модерну призму и тиме обнови дух стародревног Котора.

ЗАКЉУЧАК

Богатство експоната који су смјештени у једној од најљепших палата, барокној палати Гргурина, визуелно нам отвара врата у

¹⁹ Милева Пејаковић, *Шкриње у Поморском музеју Црне Горе у Кошору*, Годишњак Поморског музеја у Котору, XXVII–XXVIII/1979–1980, стр. 171.

прошлост и освјетљава пут у будућност, и тај сегмент културне баштине, који је презентираан на импозантан начин, потребно је пласирати на туристичко тржиште.

Културно благо потребно је валоризовати кроз уникатне сувенире направљене по узору на лијепе примјерке барокног накита, чиме би се допринијело да умијеће старих которских занатлија не буде заборављено, као и да се кроз очување и преношење „духа” њиховог рада препозна специфичност простора Боке у прошлости и садашњости.

Посебно мјесто, као што је познато, заузима, као занатска умјетност, доботски вез-чипка па је у циљу очувања овог старог заната потребно отворити радионицу гдје би жене које познају

Сл. 17. Барокна тераса палате Гргурина

рад овог веза едуковале младу популацију како би се тај вез могао наћи као узорак за модне писте и као сувенир који би био лична карта простора Боке Которске. Барокну терасу (Сл. 17) у наредном периоду потребно је што више валоризовати, као на примјер у организовању „атељеа под ведрим небом”, гдје би познати умјетници имали

простор за свој рад без надокнаде, а за узврат би поклонили слику, чиме би се постепено створила музејска галерија познатих и признатих сликара.

У циљу боље презентације културног блага, потребно је направити барокну мапу покретног и непокретног културног наслеђа, како би се спријечило неконтролисано отуђивање културног блага. У том правцу потребно је откупити ријетке експонате, посебно предмете који датирају из времена барока и изложити их у простору који њима и одговара, простору Поморског музеја Црне Горе у Котору.

Богатство умјетничке декорације и раскош линија, које су карактеристика стила барока, могао би се најбоље сагледати кроз организовање тематских изложби, на којима би се показали експонати које посједује како Поморски музеј Црне Горе тако и приватне збирке Боке Которске. Сама изложба била би најбољи приказ бо-

гатства житеља некадашње Боке, који су знали да цијене, и уважавају овај стил који је заузимао видно мјесто у њиховим домовима и капетанским палатама.

Изложбом „Барок као начин живљења” представили бисмо идентитет Боке Которске а уз писану ријеч, каталог, ова изложба могла би да буде добар репрезент државе Црне Горе, јер изложбу би било потребно поставити прво у државама у окружењу, а затим и у осталим европским земљама. У Црној Гори изложбу је потребно приказати и на сјеверу и њоме становништву сјевера показати значај и љепоту стила који се зове барок.

Заједно са културним институцијама и приватним власницима, овај пројекат засигурно се може брзо и квалитетно реализовати.

ЛИТЕРАТУРА

Вујошевић, Милева, *Елементи барока у женској народној ношњи Доброће*, Годишњак Поморског музеја у Котору, XLIII–XLVI/1995–1998.

Вукмановић, Јован, *Женска ношња у Доброћи*, Споменик СП, САНУ, Београд, 1953.

Гргуревећ, Јасминка, *Разлике у умјетничком приказу два сликара Боке из времена барока*, Годишњак Поморског музеја у Котору, XXXIX–XL/1991–92.

Гушић, Маријана, *Доброћска чийка*, Монографија КОТОР, Загреб 1970.

Јанићијевић, Радојка, *Порћрећи из фонда Поморског музеја Црне Горе – Коћор*, Годишњак Поморског музеја у Котору, L/2002.

Караџић Јелена, *Накић у етнографској збирци Поморског музеја у Коћору*, Годишњак Поморског музеја у Котору, XLVII–XLIX/1999–2001.

Каталог, *Коћорски Занати минулих евоха*, Пловдив 1999.

Луковић, Дон Нико, *Једна занимљива галерија порћрећа поморских кајетана*, Годишњак Поморског музеја у Котору, XVI/1968.

Мартиновић Јован, *Барокна галерија Грћурина у Коћору*, Годишњак Поморског музеја у XXXIX–XL/1991–1992.

Милошевић Милош, *Барок као начин живљења*, Годишњак Поморског музеја у Котору, XXXIX–XL/1991–1992.

Пејаковић Милева, *Шкриње у Поморском музеју Црне Горе у Коћору*, Годишњак Поморског музеја у Котору, XXVII–XXVIII/1979–1980.

Томић, Антун, *Доброћа и њене кључне хисторијске и културне карактеристике*, Годишњак Поморског музеја у Котору, LII/2004.

Mileva VUJOSEVIC

BAROQUE AS A LIFESTYLE OF THE ANCIENT KOTOR THROUGH
THE PRESERVED INTERIOR AND EXHIBITS OF THE GRGURINA PALACE

Summary

The richness of artistic decoration, ornamenting and impressive lines are characteristics of the Baroque style, which reflected in Kotor during the 17th and 18th centuries in construction, architecture, painting, the period furniture and textiles.

Parts of this cultural heritage in the city of Kotor can be best visually experienced in the Baroque Grgurina Palace, today the Maritime Museum of Montenegro.

A wide choice of exhibits displayed in this palace such as the period furniture, clocks, artistic pictures, national costumes and jewelry, are the best witnesses to the rich Baroque interior through which it is possible to experience the lifestyle of the ancient Kotor in the 17th and 18th centuries.